

Ruch Biblijny i Liturgiczny

Nr 2

ROK XLVII

1994

A R T Y K U Ł Y

Ks. Grzegorz Rafiński

PROBLEM STRUKTURY 1 KOR 1—4

Encyklika *Divino afflante Spiritu* obliguje egzegetów do poszukiwania sensu zamierzonego przez hagiografów¹. Powodem napisania niniejszego artykułu jest w pewnym sensie kłóćące się z tą zasadą spostrzeżenie wynikające z przeglądu wybranych przekładów i komentarzy do 1 Kor 1—4. Okazuje się mianowicie, że egzegeci znacznie różnią się w globalnym ujęciu struktury 1 Kor 1—4 (stąd tytuł artykułu: Problem struktury 1 Kor 1—4). Chcielibyśmy w tej sytuacji przywoływać metodę retoryczną, która — w naszym przekonaniu — dostarcza obiektywnych kryteriów pozwalających przezwyciężyć arbitralność niektórych analiz egzegetycznych i dostrzec do globalnego sensu tekstu zamierzonego przez hagiografa. Metoda retoryczna jest doskonałym uzupełnieniem innych metod stosowanych w biblistyce, dostarczając obiektywnych kryteriów pozwalających dostrzec strukturę większych całości tekstu biblijnego².

¹ „Niechaj egzegeci stale o tym pamiętają, że ich pierwszym i usilnym staraniem ma być jasne poznanie i określenie, jaki jest sens dosłowny słów biblijnych. Ten sens dosłowny mają oni odnaleźć za pomocą znajomości języków, kontekstu i porównań z miejscami paralelnymi...” (tłum. E. Dąbrowski, *Nowy Testament na tle epoki. Geografia — historia — kultura*, Poznań 1965, s. 568).

² Traktujemy metodę retoryczną nie jako „antidotum” na wszelkie trudności egzegetyczne, ale jako jedną z metod egzegetycznych, która stanowi cenne i konieczne uzupełnienie innych metod stosowanych w biblistyce.

Na temat metodologii, zob. G. Kennedy, *New Testament Interpretation through Rhetorical Criticism*, Chapel Hill-London 1984,szcz.

Ponieważ skromne ramy niniejszego artykułu nie pozwalają na omówienie wszystkich aspektów strukturalnych tekstu 1 Kor 1—4, dlatego skupimy się na fragmencie 1 Kor 3,1—4³ (w relacji do 1 Kor 2,6—16), badając problem jego miejsca w strukturze 1 Kor 1—4. W końcowej części artykułu przedstawimy sens globalny 1 Kor 1—4 w świetle analizy retorycznej⁴.

1. PROBLEM STRUKTURY 1 KOR 1—4 W ANALIZACH „TREŚCIOWYCH” TEKSTU (NA PRZYKŁADZIE 1 KOR 3,1—4)

Aby zilustrować interesujący nas w niniejszym artykule problem struktury 1 Kor 1—4, skupmy się na perykopie 1 Kor 3,1—4 i zapytajmy, w ramach jakiej szerszej makro-jednostki tekstu ustawiają 1 Kor 3,1—4 tłumacze tekstu biblijnego i komentatorzy.

a. Funkcja 1 Kor 3,1—4 w ujęciu tłumaczy 1 Kor

Tłumacze interpretują tekst nie tylko przez dobór słów, ale także przez nadawanie tytułów określonym jednostkom tekstu. Wskażmy,

s. 34—37; zob. także: H. Lausberg, *Handbuch der Literarischen Rhetorik. Eine Grundlegung der Literaturwissenschaft*, Bd. 1—2, München 1960.

Niektóre aspekty retoryki w listach Pawłowych wskazywali: R. Bultmann, *Der Stil der paulinischen Predigt und die kynisch-stoische Datribe*, Göttingen 1910, s. 64—109,szcz. s. 98; J. Munck, *Paulus und die Heilsgeschichte*, Kopenhagen 1954; N. Schneider, *Die rhetorische Eigenart der paulinischen Antithese*, Tübingen 1970,szcz. s. 108—111. Na temat historii poszukiwań związku Pawła z retoryką, zob. H. D. Betz, *Rhetoric and Theology*, W: *L'apôtre Paul. Personnalité, style et conception du ministère*, pr. zb. pod red. A. Vanhoye, Leuven 1986, s. 16—21.

³ Traktujemy 1 Kor 3,1—4 jako perykopę na podstawie następujących argumentów:

W 1 Kor 2,6—16 Paweł używa rodzaju retorycznego *logos*. W 1 Kor 3,1 powraca rodzaj *ethos* (występujący wcześniej w 1 Kor 2,1—5). Od 3,5 powraca *logos*. Znakiem początku perykopy jest też — analogicznie do 2,1 — słowo *kagô*. Wiersze 1—4 łączy terminologia, która charakteryzuje Koryntian (*sarkinos, sarkikos*). Perykopa 1 Kor 3,1—4 opisuje reakcję Koryntian na Pawłowe przepowiadanie (3,1—2: czas przeszły czasowników), po czym następuje w 3,3—4 opis obecnego postępowania Koryntian (czas teraźniejszy czasowników). Wiersz 5, mimo że powtarza slogan Koryntian zacytowany w wierszu 4, trzeba traktować jako początek nowej perykopy, gdyż w wierszu 5 zmienia się charakter tekstu. Od tonu, który silnie skupiał uwagę czytelników przechodzi Paweł od w. 5 do logicznej argumentacji odwołującej się do doświadczenia Koryntian. Wiersz 5 ma przy tym charakter *subpropositio*.

⁴ Odnosimy się przy tym do: G. Rafiński, *Adresaci Ewangelii: funkcja retoryczna 1 Kor 2,6—3,4 w 1 Kor 1—4*, w: *Studia Gdańskie*, t. 8, Gdańsk 1992, s. 48—77. Por. M. Bünker, *Briefformuler und rhetorische Disposition im 1. Korintherbrief*, Göttingen 1984; B. Bidaut, *Fonction apostolique de la prédication et unité dans la communauté de Corinthe*, Roma 1988 (Excerpta ex dissertatione Doctoratum in Facultate Theologiae Pontificiae Universitatis Gregorianae).

jak niektóre przekłady tekstu biblijnego ukazują granice i tytuł większej jednostki, w której ma funkcjonować 1 Kor 3,1—4 oraz — jakie są granice i tytuł większej jednostki, która sąsiaduje z 1 Kor 3,1—4⁵:

- *Edizione ufficiale della CEI*:
 (2,6—16: La vera sapienza è nel Vangelo)
 3,1—17: GLI APOSTOLI sono operai di Dio
- *Biblia Tysiąclecia*:
 (2,1—16: Paweł apostołem mądrości krzyża)
 3,1—17: OBJAWY NIEDOJRZAŁOŚCI Koryntian
- *Biblia Poznańska*:
 (2,6—16: Mądrość Bożą objawia Duch Św. chrześcijanom dojrzałym duchowo)
 3,1—20: OBJAWY NIEDOJRZAŁOŚCI duchowej
- *Today's English Version*:
 (2,6—16: God's Wisdom)
 3,1—23: SERVANTS of God
- *Einheitsübersetzung*:
 2,1—3,4: Paulus, Verkünder DER WEISHEIT Gottes
 (3,5—4,16: Die Verantwortung des Apostels und seiner Mitarbeiter)
- *Biblia Jerozolimska*:
 1,17—3,4: SAPIENZA del mondo e sapienza cristiana
 (3,5—4,13: La vera funzione dei predicatori)
- *Evangelische Haupt-Bibelgesellschaft zu Berlin und Altenburg*
 (z roku 1989):
 (3,5—17 Mitarbeiter Gottes)
 3,1—4 UNMÜNDIGKEIT der Korinther
 (2,6—16; Von der Weisheit Gottes)

Po przeglądnięciu powyżej wskazanych przekładów można zapytać: Jaka jest funkcja 1 Kor 3,1—4 w kontekście? Czy te wiersze stanowią jedność tematyczną z 1 Kor 2, czy z 1 Kor 3? Jeśli z 1 Kor 2, to czy rzeczywiście chodzi o jednostkę rozpoczynającą się w 1 Kor 2,1? A jeśli z 1 Kor 3, to czy chodzi o 1 Kor 3,1—17, czy o 1 Kor 3,1—20, czy też o 1 Kor 3,1—23?

W pytaniach tych nie chodzi tylko o grę liczb, ale o egzegetyczną decyzję, jaki jest globalny sens 1 Kor 3,1—4. Czy wiersze te fun-

---

⁵ Dużymi literami podkreślamy dominującą rzeczywistość, w ramach której ustawiają perykopę 3,1—4 tłumacze i komentatorzy 1 Kor.

kcjonują w ramach jednostki, która mówi o „objawach niedojrzałości Koryntian” (jak chce BT i BP; jest to według nas gwałt zadawany logice tekstu), czy jest częścią jednostki, która mówi o charakterystyce apostołów (tak łączy niesłusznie 1 Kor 3,1—4 z tematyką rozdziału trzeciego listu: *Edizione ufficiale della CEI, Today's English Version, Bonnes Nouvelles Aujourd'hui*), a może 1 Kor 3,1—4 wchodzi w skład jednostki, która przedstawia „Pawła jako głosiciela mądrości Bożej” (*Einheitsübersetzung*)? Jak widzimy, tłumacze Listu proponują arbitralne odpowiedzi na pytanie o relację 1 Kor 2,6—16 do 1 Kor 3,1—4.

b. Funkcja 1 Kor 3,1—4 w komentarzach biblijnych

Poszerzmy obraz problemu funkcji 1 Kor 3,1—4 w strukturze 1 Kor 1—4 przez wejrzenie w kilka komentarzy do 1 Kor.

H. Conzelmann⁶ analizuje 1 Kor 2,6—16 („Hidden Wisdom”), a następnie odrywa 1 Kor 3,1—4 od rozdziału drugiego Listu, traktując nieprawidłowo jako jedyną perykopę 1 Kor 3,1—17 (nadaje jej tytuł: „Concluding Discussion of the Party System; PREACHER and Community”). Także W. Barclay⁷ odrywa 1 Kor 3,1—4 od rozdz. drugiego Listu i traktuje jako perykopę 1 Kor 3,1—9 (!), w dziwny sposób określając jej tematykę tytułem: „Najwyższa wartość BOGA”. Tekst poprzedzający, w granicach 2,10—16, obejmuje Barclay w sposób równie arbitralny tytułem: „Duchowe rzeczy dla duchowych ludzi”.

Inną logikę tekstu dostrzega natomiast J. Murphy-O'Connor⁸, który wiąże słusznie 1 Kor 3,1—4 nie z 1 Kor 3 (jak czynił to Conzelmann), ale z 1 Kor 2,6—16. Traktuje on jako jedną sekcję 1 Kor 2, 6—3,4, której temat określa słowami: „True WISDOM and the Language of Love” (jednostka następna, 1 Kor 3,5—4,5 ma wedle J. Murphy-O'Connora tytuł: „The Right Attitude toward Pastors”).

Przegląd powyższych trzech komentarzy nie rozjaśnia odpowiedzi na pytanie, jaka jest funkcja 1 Kor 3,1—4 w kontekście. Czy te wiersze stanowią jedność tematyczną z 1 Kor 2, czy z 1 Kor 3?

Po przeglądnięciu kilku przekładów i komentarzy można pokusić się o wniosek: Struktury „treściowe” są budowane przez tłumaczy i komentatorów w sposób arbitralny. Odnosi się wrażenie, że to nie tekst decyduje o jego interpretacji, a raczej pewne wstępne uprzedzenia komentatorów decydują o odczytaniu tekstu.

⁶ *1 Corinthians. A Commentary on the First Epistle to the Corinthians*, Philadelphia 1975, s. 56—78.

⁷ *Listy do Koryntian*, Warszawa 1979, s. 47—54.

⁸ W: *The New Jerome Biblical Commentary*, pr. zb. pod red. R. E. Brown, J. A. Fitzmyer, R. E. Murphy, London 1990, s. 798nn.

2. PROBLEM JEDNOŚCI TEKSTU W ŚWIELE BADANIA PODŁOŻA HISTORYCZNO-LITERACKIEGO TEKSTU 1 KOR 1—4

Problem funkcji 1 Kor 3,1—4 w kontekście nabiera dramatyzmu w świetle dyskusji autorów badających podłoże historycznoreligijne tekstu 1 Kor 2,6—16. Wiele zamieszania zrobiła teza o rzekomo gnostyckim charakterze 1 Kor 2,6—16⁹. Badanie podłoża historyczno-religijnego 1 Kor skłania niektórych uczonych do zanegowania Pawłowego charakteru 1 Kor 2,6—16¹⁰. Perykopa ma wedle tych autorów samoistną pre-historię, a więc odrębną także od 1 Kor 3,1—4. Tekst 1 Kor 3,1—4 jest niezrozumiały dla nich jako kontynuacja 1 Kor 2, 1—5, zaś 1 Kor 2,6—16 miałby być nie-Pawłowym wtrętem. Dodajmy, że podważanie charakteru Pawłowego 1 Kor 2,6—16 znajduje przeciwników w gronie uczonych również badających podłoże historyczno-religijne tekstu¹¹.

Badanie pre-historii tekstu 1 Kor 2,6—16 prowadzi ponadto niektórych uczonych do „kawałkowania” tekstu na części będące komentarzem Pawła i na części pochodzące od korynckich przeciwników Pawła¹².

Nasuwa się następujący wniosek: Badanie podłoża tekstu 1 Kor 2,6—16 i 1 Kor 3,1—4 powoduje często „kawałkowanie”, dekompozycję tekstu. W sposób naturalny rodzi się pytanie: Jaki jest globalny sens 1 Kor 1—4? Jaka jest w tym funkcja obu interesujących nas perykop?

⁹ Por. szcz.: U. Wilckens, *Weisheit und Torheit. Eine exegetisch-religions-geschichtliche Untersuchung zur I Cor 1 und 2*, Tübingen 1959; W. Schmithals, *Die Gnosis in Korinth. Eine Untersuchung zu den Korintherbriefen*, Göttingen 1969 (wyd. 2).

¹⁰ Por. H. Conzelmann, *Paulus und die Weisheit*, NTS 12 (1965—1966) s. 238 nn; E. E. Ellis, *Prophecy and Hermeneutic in Early Christianity. New Testament Essays*, Tübingen 1978, s. 213nn; M. Widmann, *1 Kor 2,6—16: Ein Einspruch gegen Paulus*, ZNW 70 (1979) s. 44—53.

¹¹ Wśród autorów, którzy polemizowali z hipotezą gnostycką, zob. J. Dupont, *Gnosis. La connaissance religieuse dans les épîtres de saint Paul*, Louvain—Paris 1949; R. Scroggs, *Paul: SOFOS and PNEUMATIKOS*, NTS 14 (1967) s. 33—35; B. A. Pearson, *The Pneumatikos-Psychikos Terminology in 1 Corinthians. A Study in the Theology of the Corinthian Opponents of Paul and Its Relation to Gnosticism*, Missoula 1976 (wyd. 2).

¹² Np. U. Wilckens (*Weisheit und Torheit...*, s. 52—96, szcz. s. 60. 68) utrzymuje, że perykopa 1 Kor 2,6—16 zawiera gnostyckie tezy Korynckian, które Paweł miałby akceptować, a w niektórych punktach korygować (w wierszach 12b i 13). Dopiero w 3,1nn Apostoł miałby wprowadzać własne myśli. Podłożem koncepcji Wilckensa jest zaprzeczenie jakiegokolwiek związku Pawła z teologią mądrościową (teza wyrażona w: U. Wilckens, art. *sofia*, w: TWNT VII, s. 497—523; tenże, *Kreuz und Weisheit*, KD 3 (1957) s. 77—108; por. także: R. Bultmann, art. *ginoskō*, w: TWNT I, s. 709).

3. STRUKTURA 1 KOR 1—4 W ŚWIETLE ANALIZY RETORYCZNEJ

W sytuacji zaistnienia problemu struktury 1 Kor 1—4 metoda retoryczna dostarcza obiektywnych kryteriów dla opisanego globalnej struktury tekstu. Nie wyklucza to oczywiście potrzeby stosowania innych metod. Jednak ich zwolennicy nie powinni bagatelizować wyników analiz retorycznych.

Badanie tekstu 1 Kor 1—4 metodą retoryczną daje dwie niewątpliwe korzyści. Po pierwsze, pozwala dostrzec globalny sens tekstu, a co za tym idzie — sens jego poszczególnych części. W przypadku 1 Kor 1—4 metoda retoryczna uwypukla jedność logiczną tekstu, włącznie z 1 Kor 2,6—16. Po drugie pozwala odpowiedzieć na pytanie, czy 1 Kor 3,1—4 kontynuuje temat 1 Kor 2, czy też wprowadza temat zawarty w 1 Kor 3.

W wyniku analizy retorycznej można dostrzec, że *dispositio* pierwszych czterech rozdziałów 1 Kor ma następującą postać:

- 1) 1,10—17 ..... *exordium*
1,17 ..... *propositio*
- 2) 1,18—4,13 ..... *probatio* (w czterech krokach):
  - a) 1,18—2,5 (1,18: *subpropositio* 1)
  - b) 2,6—3,4 (2,6a: *subpropositio* 2)
  - c) 3,5—23 (3,5: *subpropositio* 3)
(3,21—23: *peroratio*)
  - d) 4,1—13 (4,1: *subpropositio* 4)
- 3) 4,14—21 ..... *peroratio*
(4,18—21 *transitus*)

Dynamika stworzona przez kolejne kroki dyskursu (cztery *subpropositiones* wraz z odpowiadającymi dowodami) przedstawia następujący schemat:

1 Kor 1—2: MĄDROŚĆ 1 Kor 1: źródło i „modalność” mądrości,
:
:
:
:
:
:

CHRYSSTUS — MĄDROŚCIĄ;

1 Kor 2: ADRESACI MĄDROŚCI
(kryterium pneumatologiczne)

1 Kor 3—4: EKKLĒSIA 1 Kor 3: APOSTOŁOWIE I ICH FUNKCJA
1 Kor 4: „ITINERARIUM” APOSTOŁA
(paral. od 1 Kor 1)

Pośród trzech *species* retoryki¹³ 1 Kor 1—4 ma charakter *epideiktyczny*¹⁴.

1 Kor 1,17 stanowi *propositio* dla 1 Kor 1,18—4,13. W wierszu tym Paweł formułuje tezę: wskazuje swą misję głosiciela Ewangelii i charakteryzuje ją przez przeciwstawienie „mądrości słowa” i krzyża Chrystusa. W 1,18—4,13 (*probatio*) apostoł demonstrowa argumenty na rzecz *propositio*. *Probatio* składa się z następujących części:

a) Cztery *subpropositiones* (1,18; 2,6a; 3,85; 4,1) precyzujące tezę zawartą w *propositio* i stanowiące cztery kroki argumentacji, potwierdzającej słuszność *propositio*;

b) Po każdej z *subpropositiones* następują argumenty. Paweł stosuje zasadniczo trzy środki dowodowe:

— cytaty ze ST (1,19—20a.31; 2,9.16; 3,19—20);

— wyjaśnienia wynikające z cytatów (1,20b—25; 2,6b—8);

— argumenty oparte na doświadczeniu (własnym i Koryntian), włącznie z doświadczeniem Ducha (1,26—31; 2,1—5; 2,10—15; 3,1—4; 3,5—17; 4,1—13).

Mając na uwadze powyższy ogólny schemat struktury 1 Kor 1—4 powróćmy na koniec do przywołanego w niniejszym artykule problemu funkcji 1 Kor 3,1—4 w kontekście 1 Kor 1—4. W 1 Kor 2,6a formułuje Paweł drugą pomocniczą tezę, która ma być kolejnym krokiem ku zrozumieniu *propositio*¹⁵. Wprowadzony w 2,6a temat (słownictwo) jest kontynuowany w granicach tekstu 2,6b—3,4. Czasownik *laloumen* w 2,13 wskazuje na kontynuację tematu zasygnalizowanego w 2,6a. Także tekst 3,1—4 mieści się w kręgu problematyki zapoczątkowanej w 2,6—16 (por. *lalêsai*, 3,1 + 2,6.7.13; *pneumatikos*, 3,1 + 2,15), z tym że zostają w nim zasygnalizowane już pewne elementy treściowe następnej jednostki, tzn. 3,5nn (zob. zwł. 3,4).

Tekst 1 Kor 2,6b—3,4 (*logos* + *ethos*¹⁶) zbudowany jest z serii następujących argumentów logicznych na rzecz *subpropositio*:

a) W 2,6b—8 Paweł dodaje komentarz typu midraszowego nawiązujący do cytatu zawartego w 1 Kor 2,9. Prawdziwa mądrość (tzn. ta, którą „my głosimy”) różni się radykalnie od tej, którą głoszą władcy tego świata; jest ona tajemnicza, gdyż należy do Boga; została przed wiekami przeznaczona dla grupy „my”. Władcy tego świata nie rozpoznali mądrości, czego przejawem jest to, że ukrzyżowali Pana chwały.

¹³ Zob. Arystoteles, *Retoryka*, 3. I. 1358a, gdzie są wskazane rodzaje: *osądzający*, *deliberatywny* i *epideiktyczny*.

¹⁴ Rodzaj *epideiktyczny*, według G. Kennedy, *dz. cyt.*, s. 36.

¹⁵ *Subpropositio* 2 ma następujące brzmienie: *sofian de laloumen en tois teleiois*.

¹⁶ Podobnie jak 2,1—5 stanowiły przejście od 1,18—31 do 2,6—16, tak 3,1—4 jest przejściem między 1 Kor 1—2 i 1 Kor 3—4.

b) Cytat biblijny (2,9), który ukazuje zakryty charakter mądrości. Mądrość należy do Boga, który objawia ją tym, którzy Go miłują.

c) Argument oparty na doświadczeniu, w tym przypadku na doświadczeniu Ducha (2,10—12). Argument dotyka doświadczenia ludzkiego „naturalnego” (w. 11a), a koncentruje się na chrześcijańskim doświadczeniu Ducha (ww. 11a i 12). Paweł dowodzi, że analogicznie do ducha ludzkiego, znającego sekrety człowieka, Duch przenika głębokości Boga. Posiadając Ducha grupa „my” ma przystęp do mądrości.

d) Drugi argument z doświadczenia, przywołujący znany Koryntianom sposób przekazu mądrości (2,13—15). Paweł odwołuje się do doświadczenia wskazującego, że sposób głoszenia reprezentowany przez grupę „my” różni się od sposobu używanego przez ludzkich mędrców. Powodem tego jest fakt czerpania mądrości z daru Ducha. Staje się ona zrozumiała jako mądrość tylko dla osób ożywionych Duchem. Człowiek „naturalny” nie rozumie głoszenia pochodzącego od Ducha. Dlatego człowiek „duchowy” nie może być osądzany przez nikogo.

e) Cytat połączony z konkluzją (2,16). Tekst Iz 40,13 (LXX) podkreśla wielkość Boga, który nie może być osądzany przez nikogo (por. Iz 41,22: niezdolność bogów pogańskich do rozpoznania zamysłu Bożego dotyczącego rzeczy przyszłych). W Chrystusie posiadamy już teraz dostęp do zamysłu Bożego (2,16c), który jest zakryty dla człowieka naturalnego (2,16ab).

f) Trzeci argument z doświadczenia: *ethos* Koryntian (3,1—4). Paweł nie mógł zademonstrować w Koryncie mądrości pochodzącej od Ducha, ponieważ Koryntianie nie byli — i nie są nadal — „duchowymi”, lecz postępują na sposób ludzki. Dowodem tego są podziały powstałe na tle przynależności do „partii” poszczególnych głosicieli. Wzmianka o tym ostatnim fakcie łączy tematycznie 3,1—4 z 3,5nn.

Funkcją jednostki 2,6—3,4 jest określenie kręgu adresatów mądrości. Tekst doprecyzowuje wielokrotnie charakterystykę kręgu, dla którego dostępna jest mądrość zdefiniowana w 1,18—2,5:

- adresatami mądrości są „doskonali” (2,6a);
- nie jest ona dostępna „władcom tego świata” (2,6b.8);
- jest dostępna dla grupy określonej zaimkiem „my” (2,7.10.16),
- jest przeznaczona dla osób, które — wedle cytowanego przez Pawła tekstu biblijnego — miłują Boga (2,9);
- mądrość jest darem dla posiadających Ducha (2,10); dla tych, którzy otrzymali „ducha, który jest z Boga”, nie zaś „ducha świata” (2,12); dla „tych, którzy są z Duchem” (2,13); nie dla człowieka „zmysłowego”, ale dla człowieka „duchowego” (2,14—15);
- mądrość była niedostępna dla Koryntian, gdyż nie byli oni „duchowi”, ale „cieleśni” (3,1.3), byli „jak niemowlęta w Chrystusie” (3,1), „niemocni” (3,2), „postępujący tylko po ludzku” 3,3.4).

Problem adresatów ma związek z zarysowanym w *exordium* zagadnieniom podziałów we wspólnocie (zob. 3,4) oraz jest konsekwencją logiczną rozumowania przeprowadzonego w poprzedniej jednostce (1, 18—2,5). W 1 Kor 2,6—3,4 pojawia się problem kryterium dla roszczeń grupy „my” do nazywania mądrością tego, co dla świata jest głupstwem. Paweł podkreśla dlatego wyposażenie adresatów w dar Ducha. Duch jest kryterium „hermeneutycznym” pozwalającym przyjąć „głupstwo” jako mądrość. Konstrukcja logiczna 1,18—3,4 jest oparta na swego rodzaju mechnizmie socjologicznym charakterystycznym dla pewnych tradycji NT (zob. Dz 2) ¹⁷.

* * *

Dokonane w niniejszym artykule zestawienie, w jaki sposób autorzy przekładów tekstu biblijnego i komentarzy do 1 Kor widzą funkcję 1 Kor 3,1—4 w kontekście, wskazuje na brak decydujących argumentów za jednoznaczną wizją struktury 1 Kor 1—4. Zarówno odwołanie się do kryteriów „treściowych”, jak i do analiz podłoża historyczno-religijnego tekstu nie daje zadowalających rezultatów w tej mierze. W tej sytuacji okazuje się pomocną metoda retoryczna, gdyż dostarcza ona obiektywnych kryteriów dla określenia globalnej struktury 1 Kor 1—4, a także funkcji poszczególnych perykop w 1 Kor 1—4.

Spośród omawianych przekładów biblijnych i komentarzy jedynie *Biblia Jerozolimka* proponuje strukturę 1 Kor 1—4 zbieżną z wynikami analizy retorycznej. Analiza retoryczna wskazuje, że 1 Kor 3,1—4 należy do szerszej jednostki 1 Kor 2,6—3,4. Stanowi krok w argumentacji na rzecz *subpropositio* zawartego w 1 Kor 2,6a. Dominującym problemem tych wierszy jest mądrość, Ewangelia, a dokładniej — problem adresatów Ewangelii. Dopiero w tym świetle trzeba widzieć związek 1 Kor 3,1—4 z trzecim rozdziałem listu, w którym dominuje problem głosicieli Ewangelii.

Gdańsk

KS. GRZEGORZ RAFIŃSKI

---

¹⁷ Zob. D. Juel, *Social Dimensions of Exegesis: The Use of Psalm 16 in Acts 2*, CBQ 43 (1981) s. 543—556 (zob.szcz. s. 551—552). Autor dowodzi m.in., że w ustabilizowanej społeczności (np. żydowskiej) interpretacja Biblii funkcjonowała na zasadach „naukowych”, posiadając ściśle reguły. Sekciarze (włącznie z chrześcijanami) dla zrozumienia prawdziwego sensu Pisma potrzebowali powoływania się na dodatkowe objawienie, i to rozumiane jako objawienie właściwego sensu Pisma.